

Nr 19

cena
40 zł
(w tym 5% VAT)

PRAWO i WIĘZ

LAW & SOCIAL BONDS

KWARTALNIK NAUKOWY ROK VI NUMER 1 (19) WIOSNA 2017 ROK

ISSN 2299-405X

SPÓŁDZIELCZY **INSTYTUT NAUKOWY**

www.prawoiwiedz.edu.pl • www.sin.edu.pl

PRAWO i WIĘŹ

LAW & SOCIAL BONDS

Journal in Legal and Social Studies

KWARTALNIK NAUKOWY POŚWIĘCONY PRAWU I BADANIOM SPOŁECZNYM

ROK VI NUMER 1 (19) WIOSNA 2017

ISSN 2299-405X

Rada Programowa:

prof. **Cezary Mik** (UKSW) – przewodniczący
prof. **Jolanta Jabłońska-Bonca** (Akademia Leona Koźmińskiego)
prof. **Zbigniew Cieślak** (UKSW)
prof. **Henryk Cioch** (KUL, SIN)
ks. prof. **Antoni Dębiński** (KUL)
ks. abp prof. **Andrzej Dzięga** (KUL, SIN)
prof. **Tadeusz Jasudowicz** (UMK)
prof. **Roman Kwiecień** (UEK)
prof. **Jarosław Majewski** (UKSW)
prof. **Marek Michalski** (UKSW)
prof. **Krzysztof Pietrzykowski** (UW, SIN)
dr hab. **Jadwiga Potrzyszcz** (KUL)
prof. **Zbigniew Rau** (UŁ)
dr **Marcin Romanowski** (UKSW)
ks. prof. **Krzysztof Warchałowski** (UKSW)
dr hab. **Piotr Zakrzewski**, prof. KUL

International Board:

prof. **Zenon Bankowski** (Wielka Brytania)
prof. **Christian Hillgruber** (Niemcy)
prof. **Håkan Hydén** (Szwecja)
dr **Bogdan Iancu** (Rumunia)
dr hab. **Zdeněk Koudelka** (Czechy)
prof. **Martin Krygier** (Australia)
prof. **Martin Rhonheimer** (Włochy)
prof. **Germano Andre Doederlein Schwartz** (Brazylia)
prof. **Hideki Tarumoto** (Japonia)

Zespół redakcyjny:

prof. **Adam Jedliński** – p. o. redaktora naczelnego
prof. **Adam Czarnota** – zastępca redaktora naczelnego
prof. **Krzyszyna Pawłowicz** – zastępca redaktora naczelnego
dr **Agata Czarnecka** – sekretarz
Janusz Ossowski – redaktor zarządzający
Michał J. Czarnecki – redaktor językowy
Andrzej Kozakowski – skład

Prenumerata roczna 160 zł,
cena za jeden zeszyt 40 zł (w tym 5 % VAT),
nakład 70 egz.

Konto Wydawcy: Raiffeisen Bank
05 1750 1325 0000 0000 1303 1843

Okładka: Karoly Ferenczy, *Wieczór w marcu*
Źródło: Web Gallery of Art, Węgry (www.wga.hu)

Liczba punktów do oceny parametrycznej
jednostek naukowych - 5

Kwartalnik jest indeksowany w
The Central European Journal of Social
Sciences and Humanities

Wersja pierwotna jest wersją papierową

Wydawca:

SPÓŁDZIELCZY

INSTYTUT NAUKOWY

Adres:

Redakcja Wydawnictwa
Spółdzielczego Instytutu Naukowego G. Bierecki sp. j.
ul. Władysława IV 22, 81-743 Sopot
tel. 58 550 97 50, fax 58 550 96 90
www.sin.edu.pl; redakcja_piww@skok.pl

Adres do korespondencji:

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika
ul. Podchorążych 13D/20, 87-100 Toruń
tel. 503 839 374, 606 285 765
www.prawoiwiesz.edu.pl
e-mail: prawoiwiesz@gmail.com

Na okładce: Karoly Ferenczy, *Wieczór
w marcu*

Karoly Ferenczy (1862–1917) – węgierski
malarz impresjonista. Obraz namalowany
w 1902 r., wystawiany jest obecnie przez
Magyar Nemzeti Galeria w Budapeszcie.

Źródło: Web Gallery of Art, Węgry
(www.wga.hu)

Spis treści

ARTYKUŁY

Bartosz Majchrzak

Ciężar dowodu w zakresie okoliczności wyłączających odpowiedzialność przewoźnika za nielegalny przejazd pojazdów nienormatywnych 7

Joanna Helios, Wioletta Jedlecka

Ochrona zwierząt w polskim prawie administracyjnym i karnym 19

Andrzej Lanc

Antylichwa po raz kolejny. Analiza projektu Ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw 49

Barbara Surdykowska

Potrzebne „twarde” dowody. Nasza wiedza o roli czynnika organizacji pracy w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych w miejscu pracy 59

Dawid Kostecki

Polityka kulturalna Unii Europejskiej. Rozwój historyczny, stan obecny, perspektywy 78

AUTORZY

Noty o autorach 91

ARTYKUŁY

Polityka kulturalna Unii Europejskiej. Rozwój historyczny, stan obecny, perspektywy

Cultural Policy of the European Union. Historical Development, Current Status, and Prospects

The European Union is a mosaic of different customs, habits and traditions that have been creating a heterogeneous cultural heritage. It is worth emphasizing that the protection of this heritage is an essential factor in the process of cultural syncretism. Among the contemporary legal challenges, there is a need to identify those uniting elements of the European community that have been elementary from its beginning. Besides economic cooperation, cultural policy creates connections among citizens of the European Union. The author tries to define the cultural policy of the European Union and chronologically presents its most important stages. In addition, the author evaluates the significance of the community law for the cultural heritage protection. He also considers opportunities for the development of cultural policy in the following financial period 2014-2020. The aim of the article is to indicate the need of close cultural cooperation among Member States and to state that the strength of the European culture lies in its diversity.

Dawid Kostecki

*magister prawa
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II*

Wstęp

Kultura stanowi nieodłączny element rzeczywistości otaczającej człowieka. Unia Europejska także dostrzega znaczenie tego czynnika w relacjach międzypaństwowych¹. Z tego też powodu w traktatach kilkakrotnie pojawia się odwołanie do dziedzictwa kulturowego, które stanowi spoiwo dla państw Starego Kontynentu. Niniejszy artykuł jest próbą skondensowanego ujęcia historycznego rozwoju polityki

1 A. Wesołowska, *Polityka kulturalna Unii Europejskiej na początku XXI wieku*, „Refleksje”, jesień/zima 2012, s. 104.

kulturalnej Unii Europejskiej, a także obecnego stanu, z uwzględnieniem perspektyw na przyszłość. Współczesne zmiany i postępujący synkretyzm kulturowy stawiają nowe wyzwania przed polityką kulturalną Unii Europejskiej. W pierwszej kolejności jednak należy odpowiedzieć na rudymen tarne pytania, aby móc później zastanowić się nad ewentualnym przyszłościowym ujęciem polityki kulturalnej UE. Najistotniejszym punktem będzie wskazanie, czy wspólna polityka kulturalna ma sens? W jakim stopniu jest ona realizowana? Jakie są jej perspektywy?

1. Pojęcie i rozwój polityki kulturalnej Unii Europejskiej

W pierwszej kolejności warto zastanowić się nad tym, czym jest polityka i właściwie zdefiniować to pojęcie, aby później przejść do celów oraz zasad polityki kulturalnej, z uwzględnieniem Unii Europejskiej. Ponadto niemniej istotne jest ujęcie historycznego rozwoju polityki kulturalnej, a także ukazanie wdrażania poszczególnych programów europejskich. Według Tadeusza Markowskiego „z polityką mamy do czynienia wszędzie tam, gdzie w grę wchodzi interesy różnych jednostek i podmiotów gospodarczych uczestniczących w jakimś procesie społecznym, przede wszystkim gospodarczym”². Z kolei Kazimierz Opałek twierdzi, że „polityka w najbardziej ogólnym sensie jest definiowana jako działalność wytyczana przez kierowniczy ośrodek organizacji społecznej, aby realizować cele ważne dla jednej, bądź dla wielu dziedzin życia społecznego”³. W większości państw europejskich polityka kulturalna – tj. celowa, systematyczna ingerencja w sferę kultury – jest prowadzona dla osiągnięcia czterech podstawowych celów: zachowania tożsamości kulturowej narodu, zapewnienia równego dostępu do kultury, promocji twórczości oraz wysokiej jakości dóbr i usług kulturalnych, a więc takiego zróżnicowania oferty kulturalnej, aby każda grupa społeczna mogła w niej znaleźć coś dla siebie⁴. Politykę kulturalną UE można spróbować zdefiniować jako świadome, a także zgodne z założeniami, celami i wartościami będącymi podstawą funkcjonowania UE, wpływające instytucji unijnych na procesy kulturowe w celu pobudzania uczestnictwa obywateli w kulturze⁵. W Polsce polityka kulturalna realizowana jest na dwóch płaszczyznach: po pierwsze, traktowana jest jako jedna z nielicznych polityk Unii

2 T. Markowski, *Zarządzanie rozwojem miast*, Warszawa 1999, s. 25.

3 K. Opałek, *Przedmiot nauk politycznych*, [w:] *Podstawy nauk politycznych*, red. A. Bodnar, Warszawa 1979, s. 9.

4 D. Ilczuk, *Polityka kulturalna w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 2002, s. 11-12.

5 A. Kuś, *Polityka kulturalna Unii Europejskiej*, [w:] *Ochrona dziedzictwa kulturowego i materialnego pogranicza*, red. A. Dębiński, L. Pietraszko, Lublin 2011, s. 272.

Europejskiej, po drugie zaś, funkcjonuje jako polityka krajowa (narodowa)⁶. Istniejąca w Europie wielokulturowość, gdzie dla wielu narodów przywiązanie do rodzimej kultury było jednym z wyznaczników patriotyzmu, powodowała (i powoduje nadal), że sama myśl o hipotetycznym zagrożeniu w postaci dominacji innych wzorców kulturowych przyczynia się do wzrostu napięć, które nie sprzyjają idei integracji⁷.

Warto przedstawić rozważania nad polityką kulturalną UE w porządku chronologicznym, a także wskazać na potrzebę tworzenia tej polityki. Z perspektywy czasu można wyróżnić pięć okresów rozwoju polityki UE⁸: (1) od 1977 r., kiedy to Parlament po raz pierwszy zasugerował Komisji podjęcie działań w zakresie kultury, do 1992 r., gdy kulturę wpisano do Traktatu z Maastricht; (2) od 1992 r. do 1998 r., gdy rozpoczęły się prace nad wdrożeniem pierwszych programów kulturalnych (KALEIDOSCOPE, ARIANE, RAPHAEL); (3) od 1998 r., gdy przedstawione zostały założenia kompleksowego systemu finansowania działań w zakresie kultury w programie KULTURA 2000; (4) od 2007, gdy zaczął działać nowy program KULTURA przewidziany na lata 2007-2013; (5) obecny program Europa Kreatywna na lata 2014-2020.

Mimo początkowego ograniczenia działań Wspólnot Europejskich do integracji ekonomicznej, kultura w politykach Unii Europejskiej zajęła z czasem istotne miejsce⁹. Postanowienia dotyczące kompetencji UE w zakresie kultury wprowadził po raz pierwszy Traktat z Maastricht¹⁰. W ten sposób kultura uzyskała prawne usytuowanie w całokształcie stosunków w ramach dorobku prawnego UE¹¹. Obecne odwołanie do wspólnego dziedzictwa kulturowego znalazło się już w preambule do Traktatu o Unii: „Inspirowani kulturowym, religijnym i humanistycznym dziedzictwem Europy, z którego wynikają powszechne wartości, stanowiące nienaruszalne i niezbywalne prawa człowieka jak również wolność, demokracja, równość oraz państwo prawne”¹² oraz w art. 3 tegoż traktatu określającym cele działania Unii: „Unia szanu-

6 Ibidem.

7 R. Chmara, *Finansowanie projektów kulturalnych ze środków Unii Europejskiej*, „Finanse Komunalne” nr 12, 2006, s. 23.

8 K. Wałuch, *Polityka kulturalna Unii Europejskiej*, Płock 2001, s. 24

9 Ibidem, s. 273.

10 I. Skomerska-Muchowska, *Polityka kulturalna UE*, <URL=http://pracujwkulturze.nck.pl/artykuly/102514-polityka-kulturalna-ue.html> [dostęp: 08.12.2016].

11 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 274.

12 Wersja skonsolidowana po Traktacie z Lizbony, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012, C 326, t. 55, s. 13 (2012/C 326/01).

je swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy¹³. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej określa w art. 6 kompetencje Unii mające na celu wspieranie i uzupełnianie działań członkowskich¹⁴. Wśród tych dziedzin została wskazana kultura¹⁵. Zgodnie z art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej: „Unia przyczynia się do rozkwitu kultur państw członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego¹⁶. Działanie Unii w kierunku zachęcania do współpracy między państwami członkowskimi, a także, jeśli to niezbędne, do wspierania i uzupełniania ich działań na różnych płaszczyznach. Na przykład: pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich, zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, niehandlowej wymiany kulturalnej, twórczości artystycznej i literackiej, włącznie z sektorem audiowizualnym¹⁷.

Warto również podkreślić, że prawo dostępu do dóbr kultury i korzystania z nich, uznawane jest za prawo podstawowe przynależne każdemu człowiekowi¹⁸. Nie zostało ono co prawda wyartykułowane w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, która jedynie w art. 13 gwarantuje wolność sztuk i nauki oraz poszanowanie zróżnicowania kulturalnego, religijnego i językowego¹⁹. Natomiast w preambule Karty Praw Podstawowych stwierdza się, że: „Unia przyczynia się do ochrony i rozwoju tych wspólnych wartości,

-
- 13 A. Kosińska, *Dlaczego Unia Europejska potrzebuje wspólnej polityki kulturalnej*, <URL=http://ec.europa.eu/polska/news/opinie/130430_unia_kultura_pl.htm> [dostęp: 08.03.2014].
 - 14 A. Kosińska, *Dlaczego Unia Europejska...*, op. cit.
 - 15 Wersja skonsolidowana po Traktacie z Lizbony, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012, C 326, t. 55, s. 47 (2012/C 326/01).
 - 16 Wersja skonsolidowana po Traktacie z Lizbony, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012, C 326, t. 55, s. 123 (2012/C 326/01).
 - 17 I. Skomerska-Muchowska, *Polityka kulturalna UE...*, op. cit.
 - 18 Prawo kulturalne jako prawo korzystania z dóbr kultury nie zostało co prawda zawarte ani w Konstytucji RP, ani Karcie Praw Podstawowych, ani też w EKPC – akty te gwarantują jedynie tzw. wolności kulturalne. Prawa kulturalne zostały uregulowane w MPPGSiK, w art. 15. Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 169, z późn. zm.
 - 19 Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dz. Urz. 2013. „Przegląd Sejmowy” 6, 2013. Odniesienie do dziedzictwa kulturowego możemy znaleźć również w preambule karty.

szanując przy tym różnorodność kultur i tradycji narodów Europy”. Z kolei w dokumencie *Access to culture* przygotowanym przez ekspertów z krajów członkowskich w 2012 roku²⁰ prawo uczestnictwa w kulturze zostało określone jako prawo człowieka²¹.

Z prawnego punktu widzenia polityka kulturalna UE charakteryzuje się czterema podstawowymi cechami: ma charakter subsydiarny w stosunku do polityki państw członkowskich, jest wykonywana we współpracy z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi, jest wdrażana za pomocą zaleceń i środków wspierających działania państw członkowskich, nie zaś za pomocą regulacji prawnych (dyrektywy, rozporządzenia)²². W tym kontekście warto zastanowić się, jakie instytucje i organy UE realizują politykę kulturalną. Każde państwo członkowskie uczestniczy w przygotowaniu prac Rady i w podejmowaniu przez nią decyzji. W skład Rady wchodzi ministrowie reprezentujący państwa członkowskie. Instytucja ta zbiera się w dziesięciu różnych formacjach, w zależności od omawianej problematyki. Jednym ze stałych składów Rady jest Rada ds. Edukacji, Młodzieży i Kultury (*Education Youth and Culture Council; EYC*)²³. W Parlamencie Europejskim jedną z komisji stałych jest Komisja Kultury i Edukacji²⁴. Innym podmiotem odpowiedzialnym za realizację polityki kulturalnej UE jest Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA)²⁵ z siedzibą w Brukseli. Agencja jest odpowiedzialna za zarządzanie niektórymi aspektami wielu programów UE, również w zakresie kultury, np. program Kultura (2007-2013)²⁶.

20 *A report on policies and good practices in the public arts and in cultural institutions to promote better access to and wider participation in culture*. Raport został przygotowany w ramach realizacji Europejskiej Agendy dla Kultury 2011-2014. Dokument jest dostępny na stronie <URL=http://ec.europa.eu/culture/events/documents/workplan-2011-14.pdf> [dostęp: 08.12.2016].

21 A. Kosińska, *Dlaczego Unia Europejska...*, op. cit.

22 I. Skomerska-Muchowska, *Polityka kulturalna UE...*, op. cit.

23 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 278.

24 <URL=http://www.europarl.europa.eu/committees/en/cult/home.html> [dostęp: 08.12.2016].

25 Decyzja Komisji z 20 kwietnia 2009 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą do spraw Edukacji Kultury i Sektora Audiowizualnego, zarządzająca działaniami wspólnotowymi w dziedzinie edukacji, kultury i sektora audiowizualnego w zastosowaniu rozporządzenia Rady (WE) nr 58/2003; (2009/336/WE); strona domowa; <URL=http://eacea.ec.europa.eu/about/eacea_contacts_en.php> [dostęp: 08.12.2016].

26 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 278-279.

2. Działania Unii Europejskiej na rzecz rozwoju kultury

Unia Europejska respektuje odrębność kulturalną, a ponadto koncentruje się na tworzeniu dogodnych warunków dla współpracy w tej dziedzinie²⁷. Wspomaga i inicjuje poczynania państw-członków Unii w celu lepszej znajomości i popularyzacji kultury oraz historii narodów Europy, rozszerzenia wymiany kulturowej, ochrony europejskiego dziedzictwa kulturowego, rozszerzenia wymiany kulturalnej oraz twórczości artystycznej i literackiej²⁸. Na podstawie wspomnianych założeń powstały trzy sztandarowe programy UE: KALEIDOSCOPE²⁹ (celem była zachęta do twórczości artystycznej i kulturalnej oraz popularyzacja kultury i elementów życia kulturalnego narodów, m. in. poprzez wspieranie imprez kulturalnych); ARIANE³⁰ (związany z rozpowszechnianiem i popularyzacją czytelnictwa); RAPHAEL³¹ (celem programu była opieka nad wspólnym dziedzictwem kulturowym, jego konserwacja i waloryzacja oraz wyeksponowanie i promowanie różnorodności tradycji kulturowych i regionalnych z jednoczesnym uwypukleniem wspólnych elementów kulturowych krajów Unii).

Jednym z ważniejszych komponentów programu KALEIDOSCOPE był projekt zatytułowany Europejskie Miasto Kultury, mający na celu prezentację dorobku kulturalnego miast Europy, stwarzając jednocześnie okazję do spotkań i wymiany doświadczeń³². Pomysłodawcą projektu była Melinie Mercouri, ówczesna minister kultury Grecji. Rada Ministrów przyjęła z aprobatą tę inicjatywę 13 czerwca 1985. Program ten został zainicjowany w latach osiemdziesiątych XX w. i miał trwać do 2004 roku. Okazał się jednak

27 Zob. K. Waluch, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 22.

28 Ibidem.

29 Zob. Decyzja nr 719/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 marca 1996 r. ustanawiająca program wspierania działalności artystycznej i kulturalnej w wymiarze europejskim (Kaleidoscope) Dz. U. L 99 z 20.4.1996, str. 20. Program funkcjonował w latach 1996-1999.

30 Zob. Decyzja nr 2085/97/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 października 1997 r. ustanawiająca program wspierania w dziedzinie książek i czytelnictwa, obejmującego również tłumaczenie (Ariane) Dz. U. L 291 z 24.10.1997, s. 26. Program funkcjonował w latach 1997-1999.

31 Zob. Decyzja nr 2228/97/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 1997 r. ustanawiająca wspólnotowy program działań w obszarze dziedzictwa kulturowego (program Rafael) Dz. U. L 305 z 8.11.1997, s. 31. Program funkcjonował w latach 1997- 2000.

32 K. Waluch, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 25.

tak popularny, że podjęto decyzję o jego przedłużeniu o kolejne 15 lat³³. Pomysł nazwany Europejskim Miesiącem Kultury miał te same priorytety, co Europejskie Miasto Kultury, była to jednak propozycja skierowana do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które mogły się ubiegać o to miano³⁴. Miesiąc Kultury Europejskiej został przez ministrów kultury przyjęty deklaracją z dnia 18 maja 1990.

Programy KALEIDOSCOPE, ARIANE i RAPHAEL zostały zgrupowane na lata 2000-2004 w program ramowy KULTURA 2000³⁵, który został następnie przedłużony do 31 grudnia 2006 r. Zadaniem programu było propagowanie oraz wspieranie twórczych działań w dziedzinie szeroko pojętej kultury i sztuki oraz dbałość o wzajemne poznanie historii narodów Europy. Wskazuje on zarówno na potrzebę wspierania dotychczasowego dorobku kulturalnego poszczególnych państw biorących udział w programie, jak i na kultywowanie wspólnego dziedzictwa kultury europejskiej³⁶. Kontynuacją programu KULTURA 2000 był program KULTURA obejmujący lata 2007-2013. Ogólnym celem programu było wzmocnienie wspólnej dla Europejczyków przestrzeni kulturowej opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym poprzez rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami, uczestnikami życia kulturalnego oraz instytucjami kulturalnymi krajów uczestniczących w programie, w celu wspierania tworzenia się obywatelstwa europejskiego³⁷. W ramach programu mogą być realizowane trzy szczegółowe priorytety: wspieranie ponadnarodowej mobilności osób działających w sektorze kultury, wspieranie ponadnarodowego obiegu dzieł oraz wyrobów artystycznych i kulturalnych, wspieranie dialogu pomiędzy kulturami³⁸. Program Kultura 2007-2013 został zakończony.

Warto wspomnieć o jeszcze jednym programie, który był realizowany w latach 2007-2013, a mianowicie Program Europa dla Obywateli³⁹. Głównym zadaniem programu było promowanie aktywnego obywatelstwa europejskiego, opierającego się na umożliwieniu obywatelom wzajemnych

33 I. Skomerska-Muchowska, *Kultura*, [w:] *Prawo Unii Europejskiej. Prawo materialne i polityki*, red. J. Barcz, Warszawa 2003, s. 76.

34 Ibidem, s. 28.

35 Decyzja nr 508/2000/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 lutego 2000 r. ustanawiająca program „Kultura 2000” Dz. U. L 63 z 10.3.2000, s. 1.

36 A. Etmanowicz, J. Sanetra-Szeliga, *Kultura w programach i funduszach Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, s. 7-8.

37 I. Skomerska-Muchowska, *Polityka kulturalna UE...*, op. cit..

38 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 279.

39 Decyzja z 12 grudnia 2006 r. Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1904/2006/WE.

kontaktów i udziału w tworzeniu coraz im bliższej Europy, demokratycznej i otwartej na świat, zjednoczonej w swej różnorodności kulturowej i przez nią wzbogacanej, rozwijając w ten sposób obywatelstwo Unii Europejskiej; rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej, opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze; umacnianie poczucia odpowiedzialności za Unię Europejską wśród jej obywateli; pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy, którzy szanując i promując różnorodność kulturową i językową wnoszą wkład w dialog międzykulturowy⁴⁰.

Od 1 stycznia 2014 roku granty na międzynarodowe działania kulturalne można pozyskiwać w ramach Programu Kreatywna Europa⁴¹. Kreatywna Europa opiera się na sukcesie programów Kultura i Media oraz doświadczeniach wyniesionych z ich realizacji. Oznacza większe wsparcie dla europejskiej kultury, kina, telewizji, muzyki, literatury, sztuk widowiskowych, dziedzictwa kultury oraz dziedzin pokrewnych⁴². Zaproponowany budżet dla Europy Kreatywnej to ok. 1,46 mld euro, co oznacza 37 proc. wzrost środków w stosunku do programów poprzednich⁴³. Celem programu jest przeciwdziałanie podziałowi rynku kultury, zapewnienie sprawnego finansowania kultury i mediów, pomoc w digitalizacji kultury i mediów, a także zapewnienie studiów badawczych i statystyk dla sektora kultury i mediów⁴⁴.

3. Ochrona dziedzictwa kulturowego w Unii Europejskiej

Ważne znaczenie dla rozwoju polityki kulturalnej UE miało przyjęcie w 2007 r. Europejskiej Agendy Kultury, w której wezwano wszystkich partnerów – instytucje europejskie, państwa członkowskie i społeczeństwo obywatelskie świata kultury – do połączenia wysiłków w celu osiągnięcia wyraźnie określonych wspólnych celów przez Radę⁴⁵. Rada wskazała trzy podstawowe cele: po pierwsze. propagowanie różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego, po drugie, propagowanie kultury jako katalizatora twórczości, po trzecie zaś, propagowanie kultury jako istotnego elementu

40 I. Skomerska-Muchowska, *Polityka kulturalna UE...*, op. cit.. Szczegółowe informacje na temat programu oraz ogłoszenia dotyczące konkursów ogłaszanych w ramach poszczególnych działań znajdują się na stronie internetowej Punktu Kontaktowego Programu Europa dla Obywateli <URL=http://www.europadlaobywateli.pl/>[dostęp: 08.12.2016].

41 <URL=http://ec.europa.eu/culture/creative-europe/> [dostęp: 08.12.2016].

42 <URL=http://iam.pl/pl/program-kultura/kreatywna-europa> [dostęp: 08.12.2016].

43 A. Kosińska, *Dlaczego Unia Europejska...*, op. cit.

44 Ibidem.

45 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 280.

stosunków międzynarodowych UE⁴⁶. W celu promowania dostępu do kultury Komisja zaproponowała znak dziedzictwa europejskiego. Znakiem są oznaczane miejsca, które upamiętniają lub są symbolem europejskich ideałów integracji lub historii⁴⁷.

Polska uczestniczy w programach wspólnotowych w dziedzinie kultury od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku⁴⁸. Najpierw polskie instytucje brały udział w projektach na zasadzie państw trzecich, co dawało mniejsze możliwości korzystania z grantów, ale nie pociągało za sobą zobowiązań z budżetu państwa z chwilą podpisania i ratyfikowania Protokołu Dodatkowego do Układu Europejskiego, ustanawiającego stowarzyszenie między RP z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej, w dniu 31 grudnia 1996 r. Polska uzyskała prawo uczestniczenia w programach wspólnotowych, programach ramowych i innych przedsięwzięciach dotyczących kultury jako ich pełnoprawny uczestnik⁴⁹. Doskonałym przykładem potwierdzającym uzyskanie przez Polskę funduszy europejskich przed wstąpieniem w struktury Unii Europejskiej w ramach programu ochrony europejskiego dziedzictwa architektonicznego są⁵⁰: Ogrody Zamku Królewskiego w Warszawie czy Kaplica św. Trójcy w Lublinie.

Unia Europejska finansuje przedsięwzięcia z dziedziny kultury w ramach dwóch podstawowych strumieni środków: programów wspólnotowych oraz funduszy strukturalnych (dodatkowo projekty kulturalne realizowane są w ramach tzw. inicjatyw wspólnotowych oraz działań Komisji Europejskiej)⁵¹. Podział ten ma istotne znaczenie ze względu na odrębny charakter obu źródeł, przekładający się zarówno na sposób aplikowania, jak i oceny składanych wniosków oraz na wysokość środków jakie dany kraj będzie mógł uzyskać do swojej dyspozycji⁵². Niemniej jednak, kwestia sposobów uzyskiwania środków finansowych na przedsięwzięcia kulturalne pozostaje na marginesie rozważań i wymaga odrębnego opracowania.

46 Ibidem, s. 280.

47 Ibidem, s. 282.

48 *Europa – szansa dla kultury. Polska w europejskich programach kulturalnych*, red. A. Etmanowicz, J. Sanetra-Szeliga, Warszawa 2004, s. 3.

49 Ibidem.

50 Ibidem, s. 9.

51 J. Sanetra-Szeliga, *Finansowanie kultury ze środków wspólnotowych w Polsce*, [w:] *Europa – szansa dla kultury. Polskie doświadczenia w korzystaniu ze środków Unii Europejskiej dla kultury*, red. A. Etmanowicz, J. Sanetra-Szeliga, Warszawa 2005, s. 15.

52 Ibidem.

Zakończenie

Rekapitulując, chciałbym jednoznacznie stwierdzić, że wspólna polityka kulturalna państw członkowskich jest niezbędna dla wzajemnej edukacji, służy podkreślanii własnej świadomości kulturalnej i kształtowaniu postaw obywatelskich. Ponadto, realizacja działań kulturalnych pozwala na zachowanie różnorodności dziedzictwa krajów członkowskich, zaś skoordynowanie ich na poziomie Unii sprzyja ochronie unikalnego charakteru kultury kontynentu europejskiego w obliczu zagrożenia globalizacją i unifikacją wzorców kulturowych⁵³. Pamiętać należy przy tym, że kształtowanie polityki kulturalnej UE nie oznacza wyrzeczenia się kultury narodowej, gdyż siła wspólnej polityki kulturalnej tkwi w różnorodności. Polityka kulturalna UE posiada uniwersalne wartości, które wpisują się w priorytety uznane przez państwa demokratyczne⁵⁴. Wartościami tymi są: respektowanie narodowych i regionalnych różnic kulturowych, rozwijanie współpracy międzynarodowej pomiędzy państwami członkowskimi, zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego narodów Europy, rozwój twórczości artystycznej i kulturalnej, podnoszenie poziomu wiedzy i szerzenie kultury oraz historii państw europejskich⁵⁵.

W kontekście problemów z imigrantami i uchodźcami polityka kulturalna zyskuje nowy społeczno-polityczny wymiar. Należy konsekwentnie stawiać na rozwój polityki kulturalnej krajowej, uzupełniając ją o dorobek cywilizacji łańskie, której elementy zawierają się w prawnym dziedzictwie europejskim. Wobec wyzwań współczesności kluczowe stają się środki z Unii Europejskiej przeznaczone na kulturę, aczkolwiek sama polityka kulturalna UE powinna mieć subsydiarny charakter w kształtowaniu polityki krajowej (narodowej). Pozostaje mieć nadzieję, że program Kreatywna Europa dla Polski wykorzystany zostanie w sposób właściwy, przyczyniając się do realizacji kulturalnych praw człowieka i ochrony dóbr kultury.

53 Zob. A. Kosińska, *Dlaczego Unia Europejska...*, op. cit..

54 A. Kuś, *Polityka kulturalna...*, op. cit., s. 285.

55 Ibidem, s. 285-286.

Noty o autorach

Joanna Helios – doktor habilitowany nauk prawnych, adiunkt na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Katedra Teorii i Filozofii Prawa. Radca prawny. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół: praktycznych aspektów feminizmu; prawnej ochrony zwierząt, edukacji na rzecz zwierząt i ich praw; wolności edukacyjnej, traumy a prawa, problematyki prawa europejskiego.

Wioletta Jedlecka – doktor habilitowany nauk prawnych, adiunkt na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Katedra Teorii i Filozofii Prawa. Radca prawny. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół: myśli feministycznej w Polsce i na świecie; ochrony zwierząt i ich praw; wegetarianizmu i weganizmu; przemocy wobec słabszych; neuronauki, wykładni i stosowania prawa Unii Europejskiej.

Dawid Kostecki – magister prawa i historii, doktorant w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W latach 2012–2014 prezes Akademickiego Klubu Myśli Społeczno-Politycznej Vade Mecum. Zajmuje się problematyką związaną ze sferą oddziaływania moralności na prawo, ewolucyjną filozofią prawa oraz ochroną dziedzictwa kulturowego. Autor kilku publikacji z tego zakresu.

Andrzej Lanc – magister prawa i historii. Radca prawny zajmujący się wdrożeniami kluczowych aktów prawnych w działalności Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych, opracowywaniem standardów świadczenia usług oraz regulacji wewnętrznych, a także m. in. wsparciem prawnym w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy, ochrony danych osobowych, ochrony konsumenta w branży bankowej. Uczestnik licznych kursów i szkoleń, trener-szkoleniowiec, autor artykułów prawniczych.

Bartosz Majchrzak – doktor habilitowany nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Nauki Administracji i Ochrony Środowiska Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Uczestnik Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji.

Barbara Surdykowska – magister prawa, pracuje w Biurze Ekspertkim Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, gdzie zajmuje się m.in. doradczaniem w rokowaniach i sporach zbiorowych prowadzonych w firmach polskich oraz filiach korporacji ponadnarodowych. Jest ekspertem strony związkowej w Radzie Dialogu Społecznego. Jej zainteresowania koncentrują się wokół europeizacji stosunków przemysłowych i jej wpływu na praktykę dialogu w Polsce.